

Samenwerking politiek benutten is een kunst

Marcel van Dam

SC, 29 maart 2016

Hebt u een hekel aan samenwerkingsverbanden? Lees dan vooral niet het recente rapport van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) over samenwerking tussen gemeenten, getiteld *Wisselwerking*. Een nuchtere en heldere studie: samenwerking is een gegeven, de wettelijke basis ten aanzien van de democratische sturing en controle is slechts een bescheiden ondergrens en er zijn veel mogelijkheden het democratische gehalte te vergroten. Raden kunnen politieke keuzen maken en deze via samenwerkingsverbanden realiseren en controleren. Daarbij adviseert de ROB dat raden zich richten op de sturing en controle van die samenwerkingsverbanden waar het gaat om strategische vraagstukken, waarover politieke verschillen van inzicht bestaan en waar de financiële belangen en risico's groot zijn. Allemaal mijn woorden, het staat er natuurlijk genuanceerder.

De praktijk is natuurlijk weerbarstig en helaas vaak ronduit onbenullig. Er zijn nog altijd gemeenteraden die zichzelf volledig buiten spel hebben gezet bij samenwerkingsverbanden. Die hebben zelf besloten dat raadsleden van geen enkel algemeen bestuur lid mogen zijn, delegeren wel verordenende bevoegdheden aan zo'n samenwerking en om er helemaal vanaf te zijn, draagt die raad aan het college de bevoegdheid over om zienswijzen op begrotingen en rekeningen in te dienen. Het scheelt raadsleden veel werk, maar het is buitengewoon vreemd. Zeker als die raadsleden dan ook nog klagen dat ze geen "greep" hebben: pak dan terug wat je weg hebt gegeven!

Onlangs zat ik bij een raadsvergadering op de tribune waar de burgemeester namens de gemeente als bestuurslid in een samenwerkingsverband zit en daarover vragen kreeg. Hij bestond het om te beginnen met de intimiderende frase: "U gaat er natuurlijk niet over ...", om na een korte stilte minzaam te vervolgen met "... maar ik ben bereid uw vragen te beantwoorden". Bedremmeld keken de raadsleden weg. In plaats van die burgemeester direct te onderbreken en duidelijk te maken dat de raad de regeling heeft ingesteld en de burgemeester benoemd heeft in dat bestuur en dat de raad die besluiten weer kan herroepen. En dat als de raad als enig direct gekozen orgaan erover praat, de raad er daarmee ook over gaat. Welk systeem je ook hebt, als gekozen volksvertegenwoordigers zich weg laten blazen, wordt het nooit wat met een democratie.

Daar zit ook de kern van het ROB-rapport. Een raad die wil sturen en controleren op een samenwerkingsverband, kan dat doen. Dat vereist lef, want veel collegeleden houden raden graag op afstand. Dat vereist doorzettingsvermogen, want relevante informatie zit vaak goed verstopt. Bovenal vereist het politiek weten wat je wilt - sturen hoeft immers alleen, als je weet waar je heen wilt. Samenwerking is een instrument om doelen te bereiken, wat zijn je doelen? Met tips uit het ROB-rapport als regionale coalities, rapporteurs en actieve griffiers kunnen lef en doorzettingsvermogen worden ondersteund. Politieke doelen moeten raadsleden zelf bedenken, daar zijn geen hulpmiddelen voor. Raadsleden zonder politieke doelen hoeven zich niet zo druk te maken over samenwerkingsverbanden en kunnen zichzelf daarbij marginaliseren. Voor de anderen geldt: samenwerking is een blijvertje, de kunst is het politiek te benutten.